
III. ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ

УДК 336.71

МЕТОДИКИ КЛАСИФІКУВАННЯ, АНАЛІЗУ Й РОЗРОБКИ ІННОВАЦІЙ ДЛЯ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

В. С. Котковський, кандидат економічних наук

У процесі розвитку людського суспільства інновації відіграють вирішальну роль. З ростом масштабів науково-технічної діяльності й ролі науки і техніки як фактора суспільного розвитку виникає необхідність прогнозування та управління інноваціями. Ця тенденція стала безперечною у XXI ст. через феномен науково-технічної революції. Аналіз різних підходів до пояснення динаміки інновацій дозволяє зробити висновок про методологічну незавершеність комплексної проблеми інновацій і дійти висновку, що інновація є результатом найскладніших взаємодій між державою і ринком, наукою і виробництвом, а процес управління ними не може бути покладений в універсальний алгоритм.

Характерною рисою сучасного розвитку окремих країн – лідерів світового ринку є зростання ролі кредитних важелів фінансового забезпечення інноваційної діяльності. На жаль, сьогодні в Україні можливості банківської системи щодо фінансового забезпечення інноваційної діяльності реалізуються не повністю. Проблеми полягають у відносно обмежених обсягах акумульованих ресурсів, складності та ризикованості інноваційного кредитування, відсутності необхідних технологій і досвіду ефективного проектного та венчурного фінансування, наявності законодавчих обмежень тощо [1].

Вирішення проблеми розвитку інноваційності банківської діяльності стає принциповою умовою підвищення конкурентоспроможності банківських продуктів і послуг, розвитку банківського бізнесу, підвищення добробуту життя. У перспективі інноваційність банків буде визначати позицію держави в процесі інтеграції у світове господарство.

Питання дослідження фінансових і організаційно-економічних інновацій набувають особливої актуальності на сучасному етапі економічного розвитку. Створення системи ефективного управління інноваційною діяльністю в області організаційно-економічного розвитку з метою підвищення потенціалу вітчизняних банків є новим науковим напрямом, особливо в аспекті фінансової глобалізації і посилення конкуренції.

Економічна наука приділяє велику увагу методам, механізмам і інструментам, які використовуються в інноваційній діяльності організацій різних галузей. Актуальність підвищення ефективності інноваційної діяльності на основі використання потенціалу науково-технічного прогресу розкрита в багатьох працях зарубіжних і вітчизняних учених і практиків. Багато дослідників акцентують особливу увагу на проблемах ефективного використання інноваційного потенціалу в сучасних моделях ринкового господарства. Цій проблематиці присвячені праці таких учених, як В. Аньшин,

А. Баркер, В. Горфінкель, Л. Гохберг, Р. Іванов, С. Ільєнкова, М. Клейтон, Дж. Копер, В. Медінський, А. Пригожин, Б. Твісс, Фр. Фабоцци, В. Швандер, Й. Шумпетер.

Аналіз офіційної статистики показує, що рівень інноваційності вітчизняної банківської системи усе ще далекий від досягнень розвинених країн. Невелика частка витрат на дослідження й розробки; у банків відсут-

ні можливості для повноцінного фінансування досліджень та інвестицій; нові банківські продукти становлять незначну частку в обсягах продажів; недостатнє застосування інформаційних технологій в управлінні економічними процесами – усе це ставить складні проблеми перед економічною теорією і практикою.

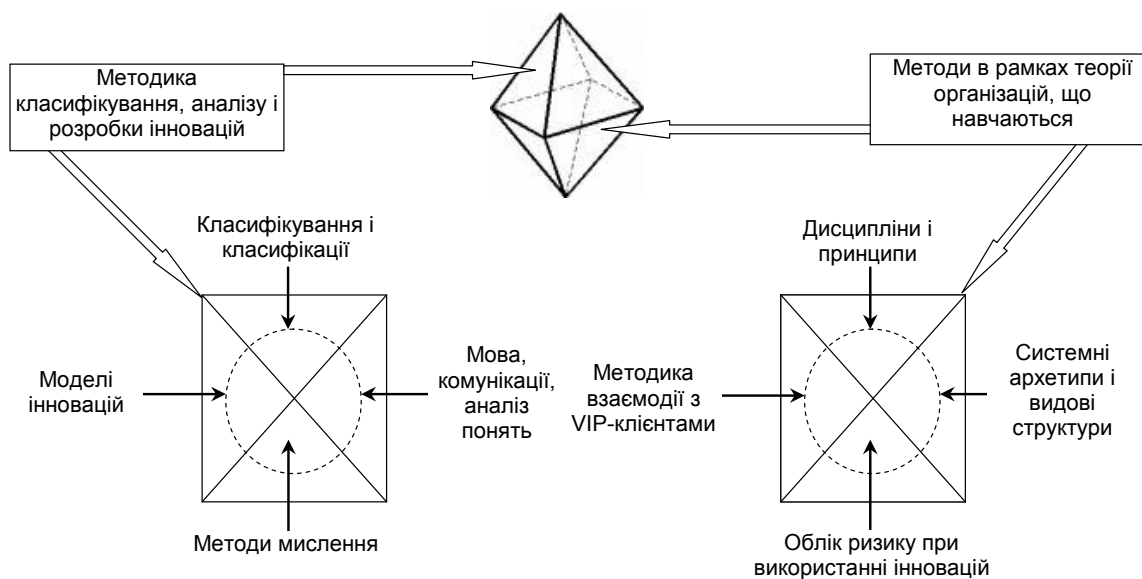

Рис. 1. Загальна структура методів вивчення інновацій в системі взаємин комерційного банку з клієнтами

Загальна структура комплексу методів вивчення інновацій в системі взаємин комерційного банку з клієнтами графічно відображено на рис. 1 у вигляді октаедра. Верхня і нижня частини октаедра – піраміди, в основі яких лежать квадрати, а кожна з чотирьох граней є рівностороннім трикутником. Верхня піраміда – її проекція на площину основи зображено на рис. 1 зліва, – символізує методіку, що описується в певному параграфі. Нижня піраміда – проекція справа – відповідає сукупності методів, побудованих на основі застосування теорії організацій, що вивчаються, до області української комерційної банківської справи. Сфера, вписана в октаедр (пунктирний круг), – база знань, загальна для кожної з груп методів.

Використання тривимірної фігури дає можливість підкреслити безліч взаємозв'язків різних методів – подібно до того, як будь-яку

точку кожної грані можна з'єднати лініями з крапками, що лежать на інших гранях октаедра. Наприклад, інтелектуальні (ментальні) моделі є важливим елементом у теорії організації П. Сенге, що вивчається. Але одночасно ці ж моделі обумовлюють те, як мислить конструктор, який винаходить новий технічний виріб, або фінансовий інженер, проектуючи новий вигляд цінних паперів або форму розрахунків. І у тому, і в іншому випадку необхідні класифікації знань про фінанси та інновації. А все це виражається за допомогою тих або інших мовних конструкцій (слова, графіка, формули тощо).

Запропоноване взаємозв'язане представлення класифікацій, комунікацій, методів мислення і розробки інновацій дає можливість, з одного боку, більш опукло показати обмеження відомих моделей і схем, а, з іншого – внести

пропозиції щодо зменшення впливу даних обмежень і узгодження різних методів і моделей.

Дослідженнями в області інноваційного менеджменту доведено, що існує деякий час між моментом появи технічного рішення (або між моментом оформлення, реєстрації технічної ідеї, проекту тощо) і моментом максимального обсягу використання цієї ідеї, проекту тощо в промисловості. У зв'язку з цим фірма повинна ретельно відстежувати вітчизняні та світові тенденції розвитку науки і техніки.

Щоб успішно вирішити це завдання, потрібно уміти аналізувати потоки документів (інформації). У [2] вказано, що існуючий методичний апарат виявлення світових тенденцій розвитку науки і техніки на базі аналізу масивів документів кінець кінцем можна звести до таких п'яти методів:

1. *Метод структурно-морфологічного аналізу.* Цей метод призначений для виявлення внутрішнього складу наочної області, фіксації появи принципово нових розробок (ідей, технічних рішень тощо), що дозволяє обґрунтовано формувати стратегію інновацій на підгалузевому рівні.

2. *Метод визначення характеристик активності публікації.* Його специфіка пов'язана з тим, що потік документів поводить як система, підкоряючись циклічному розвитку; відстежуючи ці цикли, можна визначити, на якому етапі життєвого циклу знаходиться наочна область в тій або іншій країні. Це питання було висвітлено вище.

3. *Метод патентів-аналогів.* Його суть полягає в тому, що фірми патентують за кордоном тільки ті ідеї, які мають практичне значення, тому, виявляючи напрями, в яких потужність патентів-аналогів росте швидше, вдається таким чином установлювати спрямованість діяльності провідних фірм в розвитку виробничого потенціалу.

4. *Метод термінологічного і лексичного аналізу.* При використанні дослідниками ідей з інших областей знань відбувається зміна термінологічного апарату. Це пов'язано з великими структурними зрушеннями, які спочатку можна відстежити тільки за допомогою методу термінологічного аналізу, який дозволяє виявити зародження принципових інновацій на ранніх етапах і спрогнозувати спрямованість

очікуваних змін. У лексичному аналізі текстів, на відміну від термінологічного аналізу, розглядаються не конкретні терміни, а словосполучення (лексичні одиниці).

5. *Метод показників* ґрунтується на тому, що кожна технічна система описується набором показників, які в міру науково-технічного прогресу удосконалюються, що відбивається в документах. Вивчаючи динамічні характеристики показників технічних і соціально-економічних систем, можна отримати певне уявлення про тенденції у світовій і вітчизняній практиці та наукових дослідженнях.

Наш досвід роботи в мережі Інтернет дає можливість запропонувати метод, який, з одного боку, дозволяє постійно уточнювати наші уявлення про світову економіку і банківську справу, а, з іншого – дає ще один спосіб (на додаток до статистики й аналізу літератури) виявлення та аналізу інноваційних процесів за допомогою розрахунку коефіцієнтів інноваційності термінології – $Pinn$.

Суть методики така:

1. Через Інтернет-браузер заходимо на пошуковий сервер, що користується довірою, – наприклад, www.google.com.

2. Вводимо англійською (або іншої мови) базовий термін у режимі контекстного пошуку – наприклад, банківська справа – «banking».

3. Проводимо пошук по деякій категорії, пропонованій сервером (наприклад, по всіх дослідницьких документах (research documents), по всіх web-сторінках тощо).

4. Записуємо загальну кількість входжень даного терміна в документи даної категорії – позначимо його через NB . За необхідності зберігаємо на жорсткому диску всю web-сторінку для того, щоб потім (або відразу) провести аналіз конкретних документів.

5. Вводимо інноваційний термін у режимі контекстного пошуку (у лапках) – наприклад, електронна банківська справа – «e-banking».

6. Виконуємо дії 3–4. Позначимо кількість входжень інноваційного терміна через INB .

7. Обчислюємо коефіцієнт інноваційності термінології для даного терміна, відсотках, за формулою: $Pinn = INB/NB \cdot 100$.

8. Беремо інший варіант інноваційного терміна для того ж базового («new», «web», «online» тощо) і виконуємо всі операції з

пункту 5. Можна спробувати самим утворити новий термін для опису тієї або іншої банківської інновації і перевірити, чи існує він в інформаційних ресурсах даного пошукового сервера.

9. Переходимо до іншого базового терміну і повторюємо всі цикли з операції 2.

10. Якщо потрібно проаналізувати динаміку, то в параметрах пошуку задаємо відповідний період часу і проводимо аналіз для даного періоду (року, кварталу). Потім переходимо до іншого періоду часу тощо.

11. Якщо є необхідність і/або можливість, то здійснюємо пошук по інших категоріях (наприклад, по всіх web-сторінках), або вдаємося до послуг іншої пошукової машини.

12. Оформлюємо результати у вигляді таблиць і графіків – на зразок того, як це зроблено далі в цьому підрозділі, а потім проводимо аналіз отриманих результатів. У багатьох випадках виявляється зручним аналізувати не абсолютні числа, а відносні.

На рис. 2 побудовані графіки поквартальної динаміки P_{inn} для термінів «бізнес» і «банківська справа». Підйом P_{inn} у 1995–1996 рр. ми пов'язуємо з появою операційної системи Windows 95, що істотно розширило число користувачів ПЕОМ. Бачимо, що тут банки є ініціаторами інформатизації. Однією з причин різкого підйому в 1999 р., як показує аналіз публікацій, є так звана проблема «2000» (поява двох нулів у комп'ютерній даті).

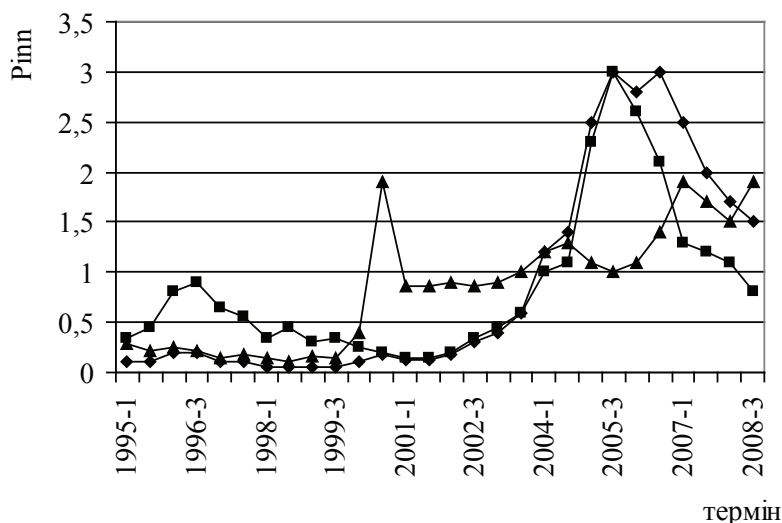

Рис. 2. Зміна коефіцієнтів інноваційності (P_{inn}) для термінів «business» і «banking» за кварталами 1995–2008 рр.:

◆ – бізнес; ■ – банки; ▲ – відношення

На середину 2000 р. доводиться «пік» електронізації для бізнесу та банківської справи, а потім спостерігається помітний спад, можливо, внаслідок падіння ділової активності в США, а також зменшення ефекту новизни. По мірі розповсюдження комп'ютерів стає само собою зрозумілим, що бізнес і банківська справа нормально вестися без інформатики не можуть.

Аналіз показує, що спочатку використовується повне визначення, що вказує на інновацію: «електронний». Потім термін стискається до букви «е» на початку, але від-

окремленою від базового терміна дефісом. З'являються інші терміни, що вказують на інноваційність: «web», «on-line», «home» тощо. Потім зникає і дефіс. Врешті-решт, коли інновація повністю входить у життя, залишається тільки базовий термін (до нової інновації).

У табл. 1 наведені результати нашого пошуку за допомогою вказаного сервера 30 червня 2009 р. У верхній частині таблиці наведена загальна число слів і відповідних словосполучень, у нижній частині – процентне співвідношення.

Таблиця 1

Інтернет-аналіз фінансової термінології за дослідницькими документами сервера Google.com

Термін	Всього	financial	bank	banking	insurance	new		new banking	new insurance
						financial	bank		
Послуга	4898472	393314	4898	30448	13591	3488	73	408	81
Інформація	4257930	67056	669	598	2893	564	12	17	21
Продукт	3613052	110849	2388	8364	20701	1344	46	84	464
Дані	3410349	61004	3014	94	429	133	24	10	6
Технологія	2989538	2572	1570	5310	1434	52	15	47	10
Система	2902697	28359	3899	35220	5755	659	43	634	58
Розвиток	2379320	1763	658	84	43	42	20	15	13
Операція	1718273	8074	3273	9174	5965	38	67	71	45
Мережа	1626111	8699	1290	2412	129	39	23	23	7
Проект	1182022	370	1563	109	58	9	31	8	11
Діяльність	1138861	4198	1270	6750	1731	73	46	60	41
Організація	1253596	4877	116	2352	1894	47	16	19	29
Модель	660990	2238	100	192	99	48	18	12	6
Знаряддя	637954	2009	15	41	20	57	1	3	4
Ідея	522634	23	34	19	8	3	0	2	0
Метод	438928	48	32	52	18	4	10	9	3
Знання	389808	225	40	30	25	18	2	3	8
Інструмент	273335	11043	48	33	31	344	5	1	3
Спосіб	272500	72	7	45	20	13	0	4	1
Інновація	228019	423	18	26	17	-	-	-	-
Мудрість	52235	40	1	6	0	2	0	0	0
Усього термінів	34846624	707256	24903	101359	54861	6977	452	1430	811

Продовж. табл. 1

Відносні значення	Усього	Відсоток від загального числа					Нове, у відсотках до базового періоду							
		8,029	0,100	0,622	0,277	0,887	1,490	1,340	0,596					
Послуга	14,06													
Інформація	12,22	1,575	0,016	0,014	0,068	0,841	1,794	2,843	0,726					
Продукт	10,37	3,068	0,066	0,231	0,573	1,212	1,926	1,004	2,241					
Дані	9,79	1,789	0,088	0,003	0,013	0,218	0,796	10,638	1,399					
Технологія	8,58	0,086	0,053	0,178	0,048	2,022	0,955	0,885	0,697					
Система	8,33	0,977	0,134	1,213	0,198	2,324	1,103	1,800	1,008					
Розвиток	6,83	0,074	0,028	0,004	0,002	2,382	3,040	17,857	30,233					
Операція	4,93	0,470	0,190	0,534	0,347	0,471	2,047	0,774	0,754					
Мережа	4,67	0,535	0,079	0,148	0,008	0,448	1,783	0,954	5,426					
Проект	3,39	0,031	0,132	0,009	0,005	2,432	1,983	7,339	18,966					
Діяльність	3,27	0,369	0,112	0,593	0,152	1,739	3,622	0,889	2,369					
Організація	3,60	0,389	0,009	0,188	0,151	0,964	13,793	0,808	1,531					
Модель	1,90	0,339	0,015	0,029	0,015	2,145	18,000	6,250	6,061					
Знаряддя	1,83	0,315	0,002	0,006	0,003	2,837	6,667	7,317	20,000					
Ідея	1,50	0,004	0,007	0,004	0,002	13,043	0,000	10,526	0,000					
Метод	1,26	0,011	0,007	0,012	0,004	8,333	31,250	17,308	16,667					
Знання	1,12	0,058	0,010	0,008	0,006	8,000	5,000	10,000	32,000					
Інструмент	0,78	4,040	0,018	0,012	0,011	3,115	10,417	3,030	9,677					
Спосіб	0,78	0,026	0,003	0,017	0,007	18,056	0,000	8,889	5,000					
Інновація	0,65	0,186	0,008	0,011	0,007	–	–	–	–					
Мудрість	0,15	0,077	0,002	0,011	0,000	–	–	–	–					
Всього термінів	100,00	2,030	0,071	0,291	0,157	0,9865	1,8150	1,4108	1,4783					

Financial – фінансовий; bank – банк і банківський; banking – банківська справа і банківський; insurance – страхування; new – новий.

Спочатку показано, яку частку становить термін з фінансовим визначенням від загальної чисельності термінів. Потім у відповідному стовпці правіше показано, який відсоток припадає на термін з визначенням новий від загальної чисельності термінів з визначенням «фінансовий», «банківський» або «страховий».

Наприклад, найчастіше зустрічається термін «послуга». На долю «фінансової послуги (служби)» доводиться 8 %. Ми також бачимо, що зі всього обсягу тільки 0,9 % «фінансових послуг» уживається з визначенням «нова». Якщо розглянути подані в табл. 1 терміни «послуга», «продукт» та «операція», то загалом співвідношення кількості слововживань у документах становить від 14 до 10 і до 5. Стосовно банківської справи терміни «продукт» і «операція» уживаються майже з однаковою інтенсивністю, тоді як «послуга» зустрічається майже в 4 рази частіше.

Інтернет-аналіз показує, що у фінансовій сфері терміни «нове» та «інновація» використовуються тоді, коли йдеться:

1) про нову ідею, теорію, концепцію, методику, термін тощо;

2) про нову операцію і технологію проведення операцій (перш за все на основі досягнень інформатики та обчислювальної техніки);

3) про нову послугу (продукт);

4) про нову установу (організацію);

5) про нові «правила гри» (нових інститутах у сенсі Д. Норта [3]), які визначають рамки взаємодії індивідів (організацій).

Як відзначають Маршалл Дж. і Бансал В. у книзі «Фінансовая инженерия» [4], для розробки нових продуктів необхідна відповідним чином розроблена організація всього процесу. Проте не всі фінансові установи провели організаційні і маркетингові заходи, які дозволили б забезпечити постійний потік рентабельних новинок. На відміну від них провідні компанії з виробництва споживчих товарів володіють системами, які створюють, тестують і впроваджують нові продукти достатньо швидко. Тому фінансові установи можуть скористатися величезним досвідом, накопиченим у сфері виробництва споживчих товарів. Дж. Маршалл і В. Бансал пропонують модель розробки нового продукту (рис. 3), яка складається з 15 кроків, згрупованих у чотири стадії: вибір напряму, розробка, тестування і впровадження.

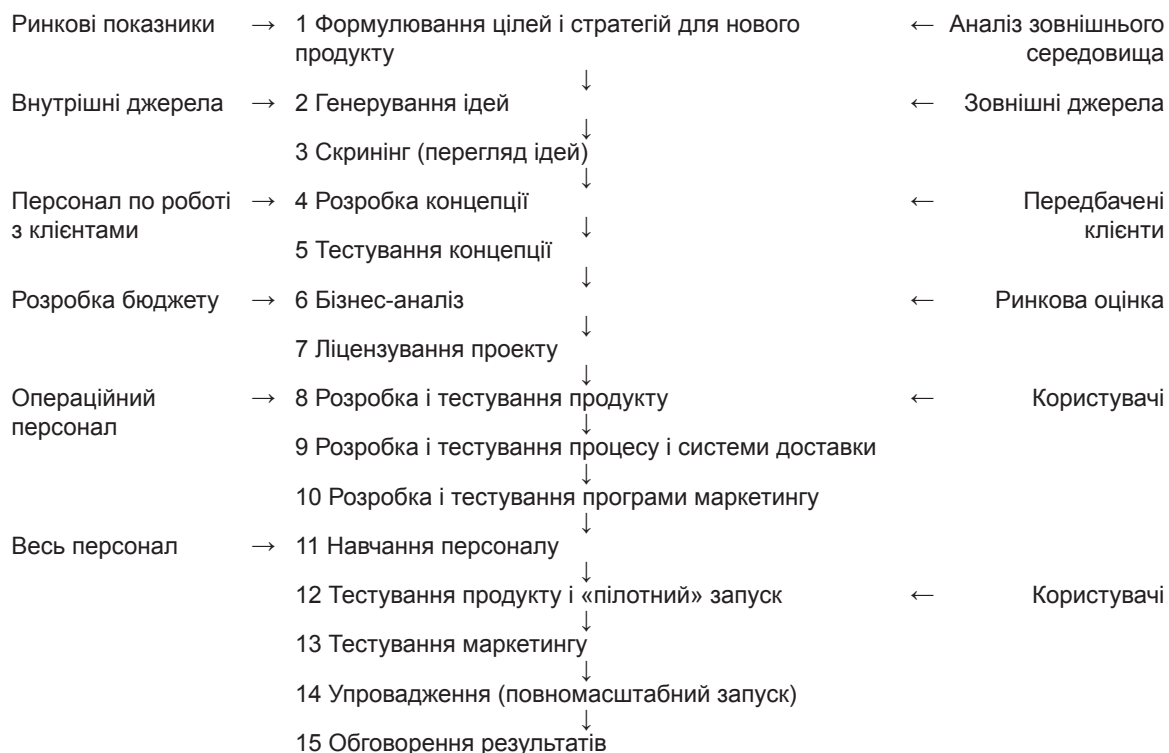

Рис. 3. Нормативна модель розробки нового продукту [4, с. 301]

Ця модель, як відзначають Маршалл Дж. і Бансал В., є результатом вивчення вже існуючих моделей і дискусій з менеджерами. Згодом модель була піддана емпіричній перевірці з використанням звіту членів Маркетингової асоціації фінансових інститутів (Financial Institutions Marketing Association) [4, с. 300–301].

Не заперечуючи можливості використання подібної «лінійної» моделі для деяких банківських продуктів, ми вважаємо, що треба прислухатися до голосів фахівців в області складних технічних інновацій, які у ряді статей піддають критикують лінійну інноваційну модель (ЛІМ).

У ЛІМ розглядається «прямий шлях»: фундаментальні дослідження – прикладні дослідження – експериментальна розробка – початкове серійне виробництво – дифузія (розповсюдження нововведення). Е. Роудс і Д. Вілд зазначають «В цілому, з питання інновацій виконані дослідження загальним обсягом в сотні людино-років. Що ж говорить теорія інновацій про інноваційні процеси?». І далі вони указують проблеми, що виникають при використанні лінійної моделі.

По-перше, важливо розуміти, що інновація не тотожна винаходам (відкриттям нових ідей і предметів), хоча вона може і включати їх. Інновація є адаптацією ідей і предметів у вигляді працездатних і продуктивних застосувань на конкретному товарному ринку або технологічних процесах окремих фірм.

По-друге, припущення про «лінійний потік» інноваційного процесу – від винаходу до застосування, – якого беззастережно дотримуються урядовці – вступає у суперечність з наявними чинниками.

По-третє, важливість науки безперервно зростає при виробництві будь-яких товарів і послуг, що визначається конкуренцією, що посилюється. В цілому наукова основа фірм на послідовних рівнях технологічного розвитку не тільки заглиблюється, але і розширюється за межі початкової наукової бази.

По-четверте, успішні інновації зазвичай пов'язані з взаємодією кількох чинників. Деякі з цих чинників, зокрема критичні для комерційного успіху, можуть знаходитися поза областями, очевидним чином пов'язаних з

інноваційним процесом (зокрема вплив користувачів). Цікавий розгляд інновацій як складного процесу багаточинника в концепції «доповнюючих активів».

По-п'яте, наявність ряду чинників, що спільно впливають на потенційний успіх інновації, визначає необхідність інтеграції різних функцій фірми. Важливою тут є комплексна «культура інновацій».

По-шосте, технологічні успіхи тільки у виняткових випадках реалізуються у вигляді великомасштабних проривів. Успіхи, як в області фундаментального знання, так і конкретній технології, вживаній якою-небудь фірмою, як правило, досягаються поступово. Тому важливі еволюційні теорії інновацій, у яких робиться акцент на динаміці.

У даній збірці робіт наведені приклади «нелінійних» моделей інновацій: «квітки лотоса», «з ланцюговими зв'язками» тощо. Для аналізу і розробки інновацій у системі «банк-клієнт», на наш погляд, перспективна так звана «інтерактивна модель» (рис. 4), яка добре узгоджується з моделями комунікацій.

Початкова модель у була скоригована через вказівку не тільки на устаткування, але й інших видів ресурсів (кадри, інформація, гроші), які також важливі.

У всіх нелінійних моделях інновацій важлива роль відводиться навчання і діалогу (взаємодії) між учасниками. Оскільки у фінансовій і банківській діяльності також велика роль взаємодії, особливо в сучасних умовах, то закономірною буде пропозиція при аналізі інноваційних процесів у вказаних сферах також виходити з нелінійних моделей інновацій, розроблених і випробуваних у реальному секторі економіки.

Важливо підкреслити, що перехід до нелінійних, нечітких і неоднозначних моделей усе помітніше спостерігається в багатьох областях економічної науки. Лауреат Нобелівської премії з економіки В. Леонт'єв, розглядаючи так звані «проміжні визначення», які дослідник змушений був використовувати при наростанні числа все більш і більш складних теорем, попереджає, що, незважаючи на свою логічну правоту, «воно, проте, може бути методологічно даремним і часто шкідливим».

Він також відзначає, що хоча формальна обґрунтованість висновків, отриманих на основі первинного ряду фундаментальних тверджень, може бути «абсолютна ідентичною, проте їх очевидність (з психологічного погля-

ду) зовсім не однакова... Ми дуже часто стикаємося не з послідовним рухом від початкових передумов до все більш віддалених висновків, а зі складним переплетенням методологічних взаємозв'язків».

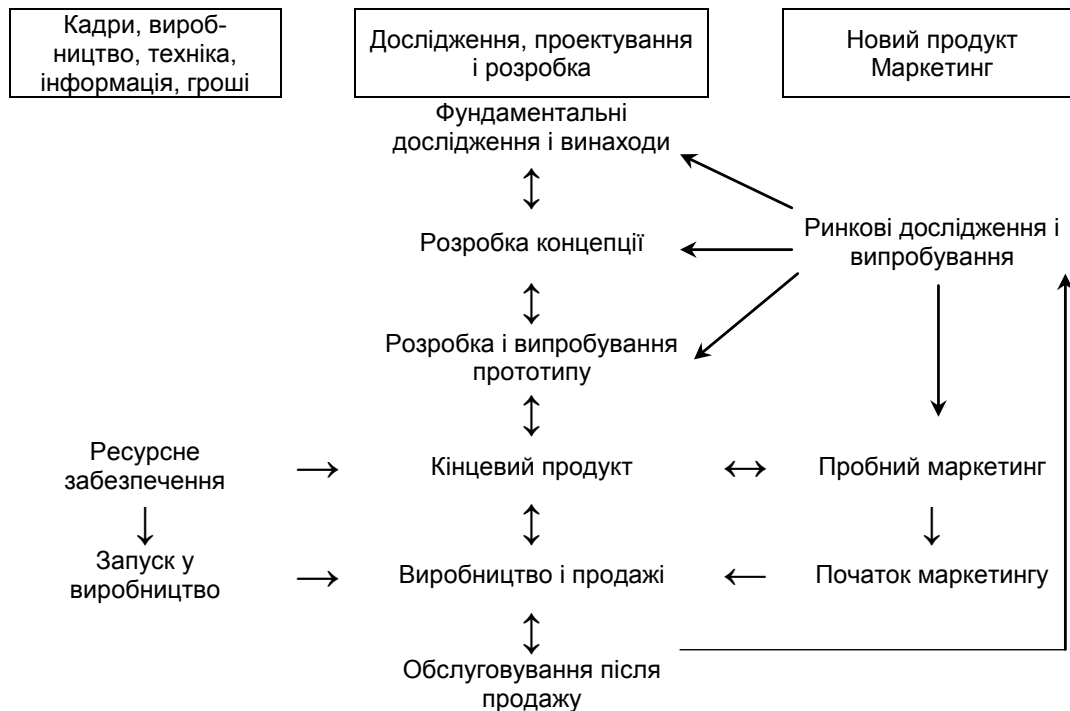

Рис. 4. Інтерактивна модель процесу інновацій

Останніми роками увагу багатьох фахівців привернув напрям нелінійного моделювання динамічних процесів у різних сферах, у тому числі й фінансової, які оформилися в теорії «катастроф» і «хаосу». Цих теоріях зосереджена увага на тих періодах, коли не виконуються передумови гіпотези ефективності ринку і починають розвиватися лавиноподібні процеси, що призведуть до «катастроф». Усе більше значення надається освоєнню теорії нечітких множин, запропонованої Л. Заде, і прикладних «нечітких систем».

Розглядаючи «інновації в системі взаємодії», не можна залишити осторонь і синергетику, яку її «батько» професор Г. Хакен назвав «вченням про взаємодію». Цьому напрямку вже виповнилося 35 років, проте останнім часом до нього проявили підвищений інтерес й економісти. Можна спробувати розглянути з позиції синергетики систему взаємин

комерційного банку з клієнтами, враховуючи з характеристики, запропоновані Г. Хакеном (табл. 2).

Проте навряд чи варто спокушатись всемогутністю цього напрямку, оскільки його постулати настільки загальні, що в них розчиняється специфіка взаємодії банків, підприємств та інших їх клієнтів.

Як свідчить книга Е. Янча, вже в кінці 60-х рр. був накопичений великий арсенал методів, які застосовувалися при прогнозуванні та розробці нових технологій. Серед них:

- *інтуїтивне мислення* – мозкова атака, метод «Делфі», використання утопій і наукової фантастики;
- *дослідницьке прогнозування* – екстраполяція тимчасових рядів, криві навчання, концептуальне картографування, морфологічне дослідження, написання сценаріїв, синаптична ітерація, історична аналогія, імовірнісне

прогнозування, економічний аналіз, операційні моделі різного рівня;

- *нормативне прогнозування* – горизонтальні та вертикальні матриці рішень, методи дослідження операцій і теорії ухвалення рі-

шень, схеми дерева цілей, мережеві методи, операційні моделі, системний аналіз;

- *методи із зворотним зв'язком* – пошукові ідеї, інтегровані системи інформаційної технології.

Таблиця 2

Взаємини комерційного банку з клієнтами з позицій синергетики

Характеристика Г. Хакена	Наш коментар для системи «банк-клієнти»
Системи складаються з декількох або багатьох однакових або різних частин, які знаходяться у взаємодії один з одним	Присутні як достатньо однорідні учасники (фізичні особи), так і VIP-клієнти, відносно яких необхідно застосовувати нестандартний підхід
Ці системи є нелінійними	У фінансовій і банківській діяльності широко застосовуються «фінансові відносини» (коефіцієнт ліквідності та ін.)
Відкриті системи далекі від рівноваги	Система відкрита – клієнти приходять та йдуть, банк проводить валютні операції. Порушення рівноваги очевидні
Системи схильні до внутрішніх і зовнішніх коливань і можуть стати нестабільними	У світі багато прикладів: азіатська криза, серпень 1998 р., вересень – жовтень 2009 р. і т. ін.
У системах відбуваються якісні зміни, виявляється властивість емерджентності	Останніми роками якісно змінилися фінансові та банківські системи в різних країнах світу, також вплив інновацій. Саме при взаємодії банку з клієнтами виникає нова якість
Виникають різні структури, як впорядковані, так і хаотичні	Філіали, дочірні підприємства тощо. Приклади хаотичної поведінки у сфері фінансів численні
У багатьох випадках можлива математизація	«Гроші люблять рахунок», тому банки широко використовують різні моделі й інформатику

У подальші роки цей потенціал удосконалювався і поповнювався як за кордоном, так і в нашій країні. Широко відома теорія рішення винахідницьких задач Г. Альтшуллера [5]. Цікавий огляд різних методів представлений у книзі Ю. Амірова (системогенетика та ін.). Р. Ділтс з позицій нейролінгвістичного програмування виявив базові «стратегії геніїв» (системне мислення, вміння бачити проблему як мінімум з трьох боків тощо). Різні способи для розвитку творчого мислення можна знайти в книгах А. Ван Ганді, Дж. Ніренберга та інших авторів. Є і жорстка критика західного обсягу мислення та аргументація на користь «мислення повного спектра».

Отже, творче застосування методів, приведених у вказаних та інших працях, у сукупності з методами, що висвітлюються у дослідженні, дозволить просунутися у вирішенні проблеми банківських інновацій.

Вище були показані труднощі класифікації знань з інновацій. На нашу думку, їх можна подолати, якщо підходити до конкретних класифікацій не статично, як до завершених

продуктів, які залишаються незмінними, а динамічно, як до результату процесу «класифікації», на виході якого з'являється деяка класифікація (група класифікацій), яка відображає з певних методологічних позицій конкретно-історичні умови.

Очевидно, що при зміні умов потрібно буде знову провести аналіз, який може призвести до корегування попередньої класифікації. На нашу думку, при проведенні робіт із створення класифікацій інновацій не слід прагнути створити саме свою класифікацію, а в першу чергу досліджувати те, як дані питання враховані у відомих загальних бібліотечно-бібліографічних класифікаціях ББК, УДК, у класифікації «The Journal of Economic Literature (JEL)», якою користуються всі економісти світу тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васильєва Т. А. Діяльність банківських установ на ринку інноваційного інвестування: методологічні засади : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.00.08 /

- Т. А. Васильєва ; Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми, 2008. – 38 с.
2. Инновационный менеджмент : учеб. для вузов / под ред. С. Д. Ильенковой. – М. : Банки и биржи, ЮНИТИ, 1999. – 327 с.
  3. Норт Д. Институты, институциональные изменения и функционирование экономики / Д. Норт. – М., 1997. – 336 с.
  4. Маршалл Дж. Ф. Финансовая инженерия: Полное руководство по финансовым нововведениям : [пер. с англ.] / Дж. Ф. Маршалл, В. К. Бансал. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 783 с.
  5. Альтшуллер Г. С. Основы изобретательства / Г. С. Альтшуллер. – Воронеж : Центральное Черноземное издательство, 1964. – 268 с.

УДК 330.142.22:322.1

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БАНКІВСЬКОГО КАПІТАЛУ НА РІВНІ РЕГІОНУ

С. В. Монастирний

Функціонування сучасної економіки регіону країни неможливо уявити без ефективної банківської системи. Банки глибоко проникають у сферу виробництва і активно впливають на економічні та соціальні процеси. Формування і розвиток банківської системи регіону зумовлені загальним станом і напрямками розвитку економіки країни взагалі та її регіонів зокрема. У свою чергу, стан банківської системи і ступінь її взаємодії із базисом визначають перспективи розвитку промислової і сільськогосподарської сфери.

Серед науковців, які досліджують проблеми формування банківського капіталу, варто відзначити В. Артемова, О. Верней, Б. Дерев'яно, Є. Дубогриз, Н. Єгорову, А. Смулова, М. Колісник. Стосовно розгляду проблем формування банківського капіталу на рівні не існує повноцінних наукових досліджень як у вітчизняній економічній теорії, так і у зарубіжній.

Метою даної статті є аналіз формування банківського капіталу на сучасному етапі розвитку регіону. Для реалізації поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- розглянути особливості розвитку і становлення банківської системи регіону як складової загальнонаціональної банківської системи;

- проаналізувати основні причини існуючих проблем формування банківського капіталу в регіоні;

- визначити проблеми залучення банківського капіталу у реальний сектор економіки регіону.

Акцентуючи увагу на розгляді банківської системи регіону, варто зазначити, що аналіз організації банківських систем сучасних високорозвинутих країн свідчить про те, що велике значення має регіональна орієнтація банківської системи. Дослідження, проведене «Українською інвестиційною газетою», показало, що саме регіональні банки спеціалізуються переважно на кредитуванні суб'єктів підприємницької діяльності, тоді як столичні банки працюють, головним чином, на міжбанківському кредитному ринку.

Згідно з Законом України про банки регіональними є банки, які здійснюють свої операції на території даної області й особлива роль яких Законом не визначається (через її відсутність). У вітчизняній економічній літературі поняття «регіональні банки» розуміють як комерційні банки, головні офіси яких знаходяться не у столиці, а у регіонах країни. До того ж, до них відносять як системостворюючі банки з активами більш ніж 5 млрд грн (КБ «Приватбанк»), так і середні банки з активами більше ніж 700 млн грн (КБ «Базис», КБ «Автотазбанк», КБ «Полтава-Банк»).